

SIGURNOSNA

SARADNJA

sa zemljama
Mediterrana i šireg
Bliskog istoka

Patrolni čamac Jordanske mornarice prolazi pored NATO minolovaca tokom vježbe organizirane sa zemljama Mediteranskog dijaloga u zalivu Aqaba u martu 2005.g.

NATO razvija tješnje sigurnosno partnerstvo sa zemljama Mediterana i šireg Bliskog istoka, što je znak pomaka prioriteta Saveza ka većem angažmanu u ovim strateški važnim regionima svijeta, čija je sigurnost i stabilnost tijesno povezana sa sigurnošću euroatlantskog regiona. Sadašnja tendencija proširenja dijaloga i saradnje sa zemljama ovih regiona zasnovana je na dvije ključne odluke koje je NATO donio na samitu u junu 2004.g.

Vođstvo Saveza odlučilo je da – deset godina nakon uspostave Mediteranskog dijaloga – pozove zemlje članice Mediteranskog dijaloga da uspostave ambicioznija i šira partnerstva. Mediteranski dijalog učvršćuje veze sa sedam zemalja koje se protežu od zapadne Sjeverne Afrike do južnog oboda Mediterana i Bliskog istoka: Alžinom, Egiptom, Izraelom, Jordanom, Mauritanijom, Marokom i Tunisom. Kroz politički dijalog i praktičnu saradnju, cilj Mediteranskog dijaloga je doprinijeti regionalnoj sigurnosti i stabilnosti, te promovirati dobre i prijateljske odnose u cijelom regionu. Još jedan od ciljeva je i bolje

međusobno razumijevanje između NATO-a i mediteranskih partnera, te razbijanje predrasuda o Savezu.

Na samitu u Istanbulu pokrenuta je još jedna posebna, ali komplementarna inicijativa. Njen cilj je uspostava veza sa zainteresiranim zemljama šireg regiona Bliskog istoka. Istambulska inicijativa za saradnju ima za cilj unaprijediti sigurnost i stabilnost učvršćivanjem bilateralnih odnosa od obostrane koristi, a posebno u kontekstu borbe protiv terorizma i sprečavanja širenja oružja za masovno uništenje.

Važnost jačanja sigurnosti u ovom regionu

Postoji nekoliko razloga zašto je važno da NATO promovira dijalog i učvršćuje stabilnost i sigurnost u Sjevernoj Africi i širem regionu Bliskog istoka. Jedan od ključnih je što je broj današnjih sigurnosnih izazova, terorizam, širenje oružja za masovno uništenje, propale države i prekogranični organizirani kriminal, zajednički i zemljama članicama NATO-a i zemljama ovih regiona. Prema tome, oni zahtijevaju zajednički odgovor. Osim toga, kroz bavljenje ovim izazovima, NATO je angažiraniji u područjima van Evrope, uključujući sigurnosnu pomoć Afganistanu, pomorske operacije borbe protiv terorizma u Sredozemnom moru i misiju obuke u Iraku. O ovim pitanjima važno je razgovarati sa zemljama Mediterana i šireg Bliskog istoka.

Potencijalna nestabilnost u ovom regionu zbog mnogih nerazriješenih političkih, društvenih i ekonomskih pitanja, također, izaziva zabrinutost. Na Bliskom istoku, izraelsko-palestinski

sukob i dalje je glavni izvor tenzija. Napredak ka pravičnom, trajnom i sveobuhvatnom rješenju ovog sukoba treba biti prioritet kako za zemlje u regionu, tako i za cijelu međunarodnu zajednicu. Iako sam NATO nije uključen u mirovni proces na Bliskom istoku, Saveznici podržavaju ciljeve mape puta, inicijative koja je naznačila koje korake treba poduzeti da bi se postiglo trajno rješenje sukoba, a čiji su sponzori dvije direktno uključene strane, te kvartet koji čine Evropska unija, Rusija, Ujedinjeni narodi i Sjedinjene Američke Države.

Još jedan razlog za zabrinutost je i energetska sigurnost jer oko 65% ukupnog evropskog uvoza nafte i prirodnog gasa prolazi kroz Sredozemno more. Sigurno i stabilno okruženje u Mediteranu je važno ne samo za zapadne zemlje nego i za proizvođače energenata iz regiona, te zemlje kroz koje nafta i gas prolaze.

Potrebna je veliki napor da bi se prevazišle predrasude i izgradilo povjerenje i razumijevanje

Građenje mostova

Građenje mostova sa zemljama Mediterana i šireg Bliskog istoka danas zaokuplja pažnju NATO-a jednako kao što je 90-ih godina prošlog stoljeća to bio slučaj sa prevazilaženjem zaostavštine podjele na Istok i Zapad. Izazovi se možda razlikuju, ali su isto toliko kompleksni koliko i izazovi sa kojima se Savez suočavao kada je pokušavao uspostaviti odnose saradnje sa bivšim neprijateljima u srednjoj i istočnoj Evropi. Kao što je bio slučaj tada, tako je i sada potrebno uložiti jako puno napora da bi se razbile predrasude, prevazišle pogrešne predožbe i izgradilo povjerenje i razumijevanje.

Zahvaljavujući u velikoj mjeri Partnerstvu za mir, programu praktične bilateralne saradnje između NATO-a i pojedinačnih partnerskih

zemalja, NATO je neprijateljske odnose koji su postojali u toku Hladnog rata transformirao u aktivna sigurnosna partnerstva sa većinom srednjoevropskih i istočnoevropskih zemalja. Ta izuzetna transformacija izvor je inspiracije za ono što Mediteranski dijalog može postići, ako se bude pažljivo njegovao, a vremenom to može postići i Istambulska inicijativa.

Za uspješnu realizaciju bit će potrebno da zemlje koje učestvuju u Mediteranskom dijalogu bolje shvate šta je NATO, šta radi i zašto. Zajedničko bavljenje općim sigurnosnim izazovima i uspostava praktične saradnje u drugim područjima od općeg interesa će pomoći izgradnji povjerenja i razumijevanja. Međutim, bit će potreban značajan i održiv napor ovih zemalja da bi se promijenila pogrešna slika javnosti o NATO-u. Potrebno je podići svijest javnosti o saradnji koju treba razvijati sa Savezom i uzajamnoj dobrobiti od Mediteranskog dijaloga i Istambulske inicijative.

Ključni događaji

- 1994** Uspostavljen Mediteranski dijalog
Egipat, Izrael, Mauritanija, Maroko i Tunis pristupili Dijalogu
- 1995** Jordan pristupio Dijalogu
- 1997** Napravljen prvi Godišnji radni program za Dijalog
- 1999** Na samitu u Vašingtonu poduzeti koraci da se Dijalog ojača
- 2000** Alžir pristupa Dijalogu
- 2002** Proširene političke i praktične dimenzije Dijaloga na samitu u Pragu
- 2004** Na samitu u Istanbulu, zemlje Dijaloga pozvane da uspostave ambiciozniji i širi okvir za Dijalog kako bi se napravio pomak ka istinskom partnerstvu
Istovremeno, uspostavljena još jedna, komplementarna aktivnost - Istambulska inicijativa za saradnju

Mediteranski dijalog

Od uspostavljanja 1994.g., Mediteranski dijalog je postao sastavni dio kooperativnog pristupa sigurnosti za koji se Savez zalaže od kraja Hladnog rata. Iz godine u godinu povećavao se broj zemalja koje učestvuju u Mediteranskom dijalogu: Egipat, Izrael, Mauritanija, Maroko i Tunis su prihvatili poziv za učešće u Dijalogu 1994.g., a pridružili su im se Jordan, 1995.g., i Alžir 2000.g. Dijalog je postao ambiciozniji i po svojim aktivnostima.

NATO je u početku želio stvoriti forum za izgradnju povjerenja i transparentnosti u okviru kojeg bi Savez mogao naučiti više o sigurnosnim pitanjima koja brinu zemlje Mediteranskog dijaloga, kao i raditi na razbijanju predrasuda o NATO-ovim ciljevima i politikama. Održavani su redovni bilateralni sastanci na radnom nivou, te između ambasadora pojedinačnih zemalja Mediteranskog dijaloga, sa najvišim političkim tijelom NATO-a, Sjeveroatlantskim vijećem, na kojima se razgovaralo o relevantnim sigurnosnim pitanjima i razvoju Mediteranskog dijaloga. Ponekad su održavani i multilateralni sastanci na kojima su učestvovali predstavnici svih sedam zemalja Mediteranskog dijaloga.

Od tada su političke diskusije postale češće i intenzivnije, a struktura razvijenija, pa su se mogućnosti za konkretniju saradnju unutar Mediteranskog dijaloga postepeno otvarale. Godišnji radni program, uspostavljen 1997.g. se stalno širio i obuhvatao veći broj elemenata i aktivnosti koji proizilaze iz Partnerstva za mir, uključujući vojnu saradnju, planiranje za slučaj civilnih vanrednih situacija, naučnu i ekološku saradnju.

Prvi sastanak na ministarskom nivou sa zemljama-partnerima Mediteranskog dijaloga u Briselu, Belgija, 8. decembar 2004.g.

Na samitu u Vašingtonu 1999.g., poduzeti su koraci da se ojača saradnja, posebno na vojnom polju. U narednim godinama, Savez se fokusirao na jačanje Mediteranskog dijaloga i političke konsultacije sa zemljama članicama Mediteranskog dijaloga, i individualno i grupno.

Ove aktivnosti su dovele do usvajanja paketa mjera za jačanje političke i praktične dimenzije Mediteranskog dijaloga na samitu u Pragu, u novembru 2002.g. Mjere su obuhvatale redovnije i efikasnije konsultacije, fokusiranije aktivnosti i prilagođeni pristup saradnje.

Na osnovu ovih inicijativa i nakon konsultacija sa zemljama Mediteranskog dijaloga, na samitu u Istanbulu, 2004.g., donesena je odluka o uspostavi ambicioznijeg i proširenog okvira saradnje u cilju podizanja Dijaloga na nivo istinskog partnerstva.

Predstavnici Turske /lijevo/ i Izraela se pozdravljaju na prvom zvaničnom sastanku načelnika oružanih snaga zemalja NATO-a i Mediteranskog dijaloga, održanom 17. novembra 2004.g. u Briselu

Vodeći principi Mediteranskog dijaloga

Zajednička odgovornost

Dijalog ne znači nametanje ideja drugim zemljama, nego uzimanje u obzir specifičnog regionalnog, kulturološkog i političkog konteksta svakog od partnera da bi se izgradio odnos saradnje od općeg interesa i važnosti.

Nediskriminacija i uvažavanje razlika

Svim partnerima ponuđena je ista osnova za razgovore i zajedničke aktivnosti, ali nivo učešća se razlikuje od zemlje do zemlje, prema individualnim potrebama i interesima.

Komplementarnost

Mediteranski dijalog dopunjava druge međunarodne inicijative, kao što su inicijative EU, OSCE-a i G-8. NATO dodatno daje doprinos kroz svoje iskustvo koordiniranja političke i praktične sigurnosne saradnje između mnogih zemalja članica i partnera.

Progresivnost

Progresivni karakter Mediteranskog dijaloga omogućava stalno usavršavanje njegove političke i praktične dimenzije i rast broja zemalja koje učestvuju u Mediteranskom dijalogu.

Unapređenje Mediteranskog dijaloga

Nakon odluke iz Istanbula glavni cilj Mediteranskog dijaloga ostao je isti, ali je za buduće aktivnosti akcenat stavljen na još praktičnije oblike saradnje. Konkretni ciljevi su postizanje interoperabilnosti (tj. poboljšanje sposobnosti zemalja Mediteranskog dijaloga da sarađuju sa NATO snagama); doprinos borbi protiv terorizma; i saradnja u području reforme odbrane.

Politički dijalog se, također, produbljuje organiziranjem *ad hoc* sastanaka na ministarskom nivou, te stalnih konsultacija na i iznad radnog i ambadorskog nivoa. Prvi ministarski sastanak održan je u decembru 2004.g. kada su se ministri vanjskih poslova članica Saveza sastali sa svojim kolegama iz Mediteranskog dijaloga na radnoj večeri u Briselu.

Generalni sekretar NATO-a Jaap de Hoop Scheffer (lijevo) i predsjednik Alžira Abdelaziz Bouteflika obraćaju se novinarima nakon sastanka u Alžiru 25. novembra 2004.g.

S vojne strane, prvi zvanični sastanak načelnika odbrane Saveza i njihovih kolega, odnosno predstavnika sedam zemalja Mediteranskog dijaloga, održan je u sjedištu NATO-a u novembru 2004.g. Oba ova sastanka ponovo su potvrdila obostranu želju da se krene od dijaloga ka istinskom partnerstvu. Kao rezultat ove nove dinamike u Mediteranskom dijalogu, generalni sekretar NATO-a Jaap de Hoop Scheffer sastao se sa šefovima vlada i država i ključnim ministrima u nizu posjeta zemljama Mediteranskog dijaloga krajem 2004.g. i početkom 2005.g.

Kao dio unapređenja Mediteranskog dijaloga, zemlje članice će moći iskoristiti prednosti niza mehanizama koji su prvobitno uspostavljeni u okviru programa Partnerstvo za mir.

Zajednička javna diplomacija: podizanje svijesti i promoviranje dijaloga

Jedan od prioriteta unaprijeđenog Mediteranskog dijaloga za zemlje NATO-a i zemlje Dijaloga je pokrenuti aktivnosti na nivou zajedničke javne diplomacije da se bolje objasni transformacija NATO-a i nastojanja na uspostavi saradnje. U tom cilju, NATO-ov Odjel za javnu diplomaciju je sastavio Akcijski plan čiji je cilj omogućiti bolji uvid u transformaciju NATO-a, njegove politike, ciljeve, a posebno, cilj i sadržaj unaprijeđenog Mediteranskog dijaloga u svjetlu odluka donesenih u Istanbulu. Ove aktivnosti obuhvataju međunarodne konferencije i seminare, pod zajedničkim pokroviteljstvom NATO-a i nevladinih organizacija ili *think-tankova*, posjete sjedištu NATO-a i distribuciju informacija kroz članke u novinama, publikacije i na web stranci NATO-a.

Ovo uključuje i mogućnost podrške iz NATO trust fondova, npr. onih namijenjenih za uništavanje viška naoružanja, korištenje akcijskih planova za praktičnu saradnju po određenim pitanjima i izradu programa individualne saradnje kojim će se omogućiti veće uvažavanje razlika.

Fokus na praktičnoj saradnji

U Istanbulu su dati prijedlozi da se proširi i ojača praktična saradnja u nizu prioriternih oblasti.

- **Vojna saradnja:** U cilju poboljšanja sposobnosti savezničkih i oružanih snaga zemalja Mediteranskog dijaloga da sarađuju u budućim operacijama pod vođstvom NATO-a, mogu se koristiti postojeće aktivnosti i sredstva koja nudi program Partnerstvo za mir, te učešće u odabranim vojnim vježbama i obuci i obrazovanju.
- **Borba protiv terorizma i nove sigurnosne prijetnje:** Promovirat će se efikasnija razmjena obavještajnih podataka, kao i učešće u NATO-ovoj operaciji Active Endeavour, savezničkoj operaciji na otkrivanju, odvratanju i obustavljanju terorističkih aktivnosti na Mediteranu. Sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje i pratećih sredstava je još jedan od ključnih prioriteta.

- **Sigurnost granica:** NATO može pružiti prilagođenu pomoć u ovoj oblasti, a posebno u vezi terorizma, kao i širenja i nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem.

- **Planiranje za slučaj civilnih vanrednih stanja:** Može se poboljšati saradnja za pripravnost u slučaju katastrofa, a posebno sposobnosti za sanaciju posljedica terorističkog napada. U slučaju katastrofa, zemlje Mediteranskog dijaloga će imati mogućnost da traže pomoć preko NATO-ovog Euroatlantskog koordinacijskog centra za odgovor na krize.

- **Reforma odbrane:** Prioriteti u ovoj oblasti obuhvataju unapređenje demokratske kontrole nad oružanim snagama, te transparentnosti u državnom odbrambenom planiranju i budžetiranju.

Prijedlozi da se proširi i produbi saradnja zasnovani su na aktivnostima organiziranim na osnovu Godišnjeg radnog programa, koji se

Čuvanje mira i pomoć izbjeglicama na Balkanu

Nekoliko zemalja Mediteranskog dijaloga dalo je značajan doprinos mirovnim operacijama pod vođstvom NATO-a na Balkanu gdje je zaštita muslimanske manjine bila važan faktor. Mirovnjaci iz Egipta, Jordana i Maroka su bili na misiji u BiH, a Jordan i Maroko su učestvovali i u misiji na Kosovu. Ujedinjeni Arapski Emirati, pozvani da učestvuju u Istambulskoj inicijativi za saradnju, su također poslali veliki kontingent na Kosovo. U odgovoru na zahtjeve za pomoć zemalja koje graniče sa Kosovom zbog velikog priliva izbjeglica 1998.g. i 1999.g., Izrael je poslao ljudstvo i opremu za poljsku bolnicu, a

Ujedinjeni Arapski Emirati su pomogli obnovu aerodroma Kukeš, u sjeveroistočnoj Albaniji.

tokom godina širio, pa sada obuhvata seminare, radionice i drugu praktičnu saradnju u 21 oblasti. Ove oblasti obuhvataju planiranje za slučaj civilnih vanrednih stanja, upravljanje krizama, odbrambenu politiku i strategiju, sigurnost granica, kontrolu naoružanja, malokalibarsko i lako naoružanje, humanitarne protuminske aktivnosti, reformu odbrane i saradnju u oblastima ekonomije odbrane, nauke i ekologije, te informativne aktivnosti. Obavljaju se i konsultacije u vezi terorizma i širenja oružja za masovno uništenje.

Vojna dimenzija Godišnjeg radnog programa

obuhvata poziv zemljama Mediteranskog dijaloga da učestvuju, kao posmatrači ili aktivno, u vojnim vježbama, te da pohađaju seminare i radionice koje organiziraju NATO strateške komande, kao i kurseve u NATO školi u mjestu Oberammergau, Njemačka, i NATO Odbra-
mbenom koledžu u Rimu, Italija. Također, uključuje i posjete NATO stalnim pomorskim snagama u lukama u zemljama Mediteranskog dijaloga, obuku na terenu koju vrše mobilni timovi za obuku, te posjete stručnjaka koji vrše procjenu mogućnosti daljnje vojne saradnje.

Dodatne informacije o Mediteranskom dijalogu na: www.nato.int/med-dial/home.htm

Naučna i ekološka saradnja

Od 1999.g., naučnici iz zemalja Mediteranskog dijaloga su u mogućnosti da sarađuju sa svojim kolegama iz NATO zemalja preko NATO-ovih programa za naučnu saradnju. Prije toga, zbog ekonomskih, kulturoloških ili političkih razloga, naučnici iz većine zemalja Dijaloga su imali ograničene mogućnosti da se sastaju i sarađuju sa kolegama iz NATO zemalja. Od 2000.g. do 2003.g. preko 800 naučnika iz zemalja Dijaloga su učestvovali u aktivnostima saradnje koje je sponzorirao NATO.

Većina aktivnosti saradnje koje je finansirao

NATO bile su u polju prirodnih nauka. Također je od velikog interesa za naučnike iz tog regiona pitanje zaštite i sigurnosti čovjekove okoline, te upravljanje prirodnim resursima. Npr., dodijeljeno je nekoliko grantova za pitanja vodenih resursa i pretvaranja tla u pustinju /vidi sliku gore/ ili radionice koje su se bavile pitanjima koja se tiču narastajućih prijetnji u proizvodnji energenata i distributivnih sistema.

Novi prioritet je podrška naučnom istraživanju da bi se poboljšala odbrana od terorizma. To se odnosi na istraživanje bolje detekcije, zaštite od i uništenja hemijskih, bioloških, radioloških ili nuklearnih agenasa, metoda detekcije eksplozivnih naprava i mjera zaštite od eko-terorizma i kompjuterskog terorizma.

Dodatne informacije na: www.nato.int/science/med-dial/index.html

Istambulska inicijativa za saradnju

Istambulska inicijativa za saradnju ima za cilj povećati sigurnosti i stabilnost jačanjem obostrano korisnih bilateralnih odnosa sa zainteresiranim zemljama na širem Bliskom istoku. Ova Inicijativa je otvorena za sve zemlje u regionu koje podržavaju njene ciljeve, posebno u borbi protiv terorizma i sprečavanju širenja oružja za masovno uništenje.

U pripremama za Istambulski samit u junu 2004.g., prije nego je donesena odluka o pokretanju Inicijative, zamjenik generalnog sekretara NATO-a, ambasador Minuto Rizzo, posjetio je šest zemalja članica Vijeća za saradnju u Zalivu, Bahrein, Kuvajt, Oman, Katar, Saudijsku Arabiju i Ujedinjene Arapske Emirate, da bi izvršio konsultacije na najvišem nivou i istražio mogućnosti da se podigne interes za takvu vrstu inicijative. Sve zemlje koje je posjetio izrazile su interes.

Zamjenik generalnog sekretara NATO-a, ambasador Minuto Rizzo (lijevo) na konsultacijama sa Bahreinskim kraljem o prijedlozima za saradnju

U mjesecima nakon samita, u drugoj rundi posjete zemljama Zaliva, razgovarano je o budućim aktivnostima. Do sredine 2005.g. Bahrein, Kuvajt, Katar i Ujedinjeni Arapski Emirati su pristupili Inicijativi, a Savez se nada da će mu pristupiti i ostale zemlje.

Inicijativa predlaže davanje savjeta u nizu posebnih područja u kojima Savez posjeduje stručna znanja i može dati pozitivan doprinos. Jedno od ključnih područja je reforma odbrane, odbrambeno budžetiranje, odbrambeno planiranje i civilno-vojni odnosi. Drugo područje je vojna saradnja primarno fokusirana na poboljšanje sposobnosti snaga zemalja koje učestvuju u misiji da izvode operacije sa Saveznicima u odabranim vježbama ili obuci i obrazovanju. Važni prioriteti u saradnji bili bi borba protiv terorizma, uključujući razmjenu informacija i moguću pomorsku saradnju, te rješavanje prijetnji koje predstavlja širenje oružja za masovno uništenje i pratećih sredstava.

Drugi prioriteti potencijalne saradnje uključuju savjete u oblasti sigurnosti granica, te poboljšanja pripravnosti za slučaj katastrofa i sanacije katastrofa. Aktivnosti zajedničke javne diplomacije, fokusirane na poboljšanje razumijevanja NATO-a i inicijative od strane vlada i kreatora javnog mnijenja, bit će od ključne važnosti.

NATO je napravio izbornik praktičnih aktivnosti u ovim prioritetnim oblastima, što predstavlja osnovu za individualne radne planove koji se izrađuju i realiziraju zajedno sa zainteresiranim zemljama. Praktična realizacija ove Inicijative će se zasnivati na onim aktivnostima i mehanizmima razvijenim u okviru Partnerstva za mir, a oslanjat će se na iskustvo stečeno u Mediteranskom dijalogu.

Razvoj ove Inicijative rukovodi se istim principima koji se odnose na Mediteranski dijalog (vidi str. 6). Posebno je jasno da će uspjeh Inicijative zavisi od razvoja svijesti zemalja učesnica o odgovornosti za njene ciljeve i aktivnosti. Za ovo je potreban proces redovnih konsultacija da bi se osiguralo da stavovi zemalja koje učestvuju u Inicijativi dobiju svoje mjesto u procesu postepenog razvoja i realizacije Inicijative.

Dodatne informacije o Istambulskoj inicijativi za saradnju na: www.nato.int/issues/ici

Generalni sekretar NATO-a, Jaap de Hoop Scheffer održao je govor pred stotinjak zvaničnika, parlamentaraca, akademika i stručnjaka iz oblasti sigurnosti iz zemalja NATO-a i Zaliva na konferenciji pod nazivom „NATO i region šireg Bliskog istoka“ održanoj u Italiji u martu 2005.g. koju su zajednički organizirali Odjel za javnu diplomaciju NATO-a i NATO Odbrambeni koledž u Rimu, Italija.

Generalni sekretar je Mediteranski dijalog i Istambulsku inicijativu za saradnju opisao kao znak progresivne evolucije NATO politike izgradnje partnerstava za zajedničke sigurnosne izazove u današnjem sigurnosnom okruženju, kao što su terorizam, širenje oružja za masovno uništenje i države u raspadu. Potcrtavajući potrebu za širokom međunarodnom saradnjom i kolektivnim nastojanjem da se ovim prijetnjama pozabavi na efikasan način, citirao je arapsku poslovicu:

„Kroz pustinju
života pametan
čovjek putuje sa
karavanom,
a budala sama“.

**North Atlantic Treaty Organisation
Public Diplomacy Division**

B-1110 Brussels
BELGIUM

Email: natodoc@hq.nato.int
Website: www.nato.int